

„Az a legfontosabb, hogy nem kell tőlünk félni”.

Harmati Sándor élettörténete

Harmati Sándor (1957–2020) Magyarország egyik legismertebb önérvényesítője, számtalan hazai és nemzetközi konferencia résztvevője és előadója. Elkötelezetten dolgozott azért, hogy a gondnoksági rendszer helyett a fogyatékossgal élő személyek támogatót vehessenek igénybe önrendelkezési joguk gyakorlása érdekében.

2019 júniusában az a megtiszteltetés ért minket, hogy Sándor vendégei lehettünk, meghallgathattuk élettörténetét, és olvashattuk precízen vezetett naplóját. Jelen szöveg a többórás interjú szerkesztett változata.

Kulcsszavak: önérvényesítés, empowerment, narratíva

62 éves vagyok. Olyan fiatal vagyok, mint a Papa.

A Fillér utca. A Fillér utcában laktunk. Igen, a II. kerületben volt.

Idősek voltak. A szüleim is idősek voltak. 1914-ben született az anyám. És az apám meg majdnem amikor a Titanicot elsüllyesztették, akkor született. Igen. Hát még öregebbek lennének. Már kihaltak már. A nagyszülőktől kezdve kihaltak már. Már nincsenek. Mert csinos nő volt anyám.

KÉPESLAPOK

Apám Peruban is volt. Veszélyes helyeken járt, az biztos. Hegy végig. Lent van ez a vékony utca. Megyünk a domb, majdnem, hogy nem esik össze.

Ez az apám családja. Apámnak a családja. Ez a nagynénikém, mikor gyerek volt. Meg a hollandok. Azzal jártam, az édesanyám. Na, amikor szegénység volt Magyarországon is. Meg Ausztriában is szegénység volt. És úgy kerültek ki Hollandiába. Ez mind ilyen osztrákok.

Ő Doktor, igen. Az volt. Ő kandidátus volt. Doktor Harmati Sándor. Mentünk Bécsbe, és meg az apámnak a családja mind svábok voltak. Mind svábok voltak, tudtak is németül. Anyám meg a családja Erdélyből jöttek.

Jut eszembe. Mikor apukám utazott Peruba. Világjáró volt apám, mindenhova elment. Volt kitől örökölni az utazást. Ő a vasúton keresztül ment. Vasutas volt, ott dolgozott. Az apámon keresztül vagyok én is Sándor. Igen, elkezdett utazni, és kész, és mehettünk. Az úttörővasútnak is segített az apám.

Ezek a képeslapok. A nővérem írogatta. Ő meg Hollandiába is utaztak a szüleim, meg a nővérem. Itt a táncdalfesztiválra kiengedtek. Szívesen hallgattuk.

Ez imakönyv, mert vallásos is vagyok. Régebben jártam templomba, de mostanában leszoktam sajnos. Van templom a közelben, csak a nővérem nem enged minket. Nem engednek minket ki. Mert potyogunk, elesünk. Meg ezek a bajok. Hát a stabilizálás, az hiányzik. A stabil lazítás.

Óvodába is jártam. Később mentem iskolába. Jó volt. Sebes Évának a dalain nőttünk fel.

Igen. Amikor iskolában tanultuk a dolgokat, a történelmet is, hát az évekkel bajban voltunk. Mondjuk, milyen évbe volt ez meg az. Hát mindig elfelejtettem. A II. kerületbe jártam. Igen, a Mártírok útjai iskolába jártam. És többet voltam beteg, mint egészséges. Ez az iskolai fényképem. Sokat farsangoztunk. Eljártsszuk ezt a Lopom a napot. Hogy mondják, ez a Mézga család. És kirándultunk. Akkor még iskolába jártam.

Nem voltak fogyatékosok. A többiek, ilyen Down-os nincs, csak egyedül csak én vagyok az. Én végigjártam az iskolát, igen, a nyolc osztályt. A Mártírok útjai iskolába jártam, a II. kerületbe.

Hát sok mindent tanultam. De akkoriban még, a Kádárék idejében még a politikát is tanultuk. Én meg utáltam nagyon a politikát, mert iskolába bevitték. Mert masírozni már unalmas volt. A piros kendőt, én imádtam. Nem kellett, erőszakos volt, igen.

Na meg a Balatonon volt a nyaralónk, ott voltunk egész nap szeptemberig. Kelenföldön laktunk, és ott gyerekeskedtem először. Én főzni nem tudok. Anyukám főzött mindent. Apám meg műszakilag mindent megjavított. Még cipőt is talpaltattott.

Anyámnak egy vadászkutyája volt. Hát mindig utána kellett szaladni. Apám építette a nyaralót is. Balatonon, Csopakon. Félig volt felépítve, mert nagy terület volt. Kert nem volt. Hát meg pottyantós WC volt. Régebben az volt, aztán meg sufni lett belőle.

FÉNYKÉPEK

Mi meg mentünk Magyarországon belül mindenhol. Balatonon nyaraltunk is. Acapulco itt van, 2006-ban. Akkor még Pátyon laktam, amikor mentem. Öregek otthonában laktam. Onnan jöttem ide. Már 10 éve már. Napoztunk is.

Én mondhatnám, hogy én ott kezdtem el ezt a konferenciázást. Meg beszélünk a jogokról, meg mindenről. Meg külföldiek is voltak ott. Előadást tartottam, beszéltem, és lefordították. Meg ezek a norvégok, ők is odamentek. Igen, találkozó volt. Mexikói családdal is. A gondnokságról is beszélünk. Meg a kapcsolatok a pártok meg az emberek között. ÉFOÉSZ, ÉFOÉSZ-es dolgozókkal voltam főleg. Meg „négerék” is voltak ott.

Újságban is szerepeltem már, TV-ben, rádióban is. Akkor olyan rádióban, ami létezett. Ott is beszéltem. Régebben volt. Mikor Olaszországba voltam.

A napköziben szivacsoltunk meg vagdostunk. Meg mindenfélét csináltunk. A foglalkoztatóba is jártam. Ott pénzügyön dolgoztam. Adtak pénzt, amikor dolgoztunk. Hát most már nem járok napközibe, most már itt vagyok. Ebben a szobában vagyunk a legtöbbet.

DÖNTÉSEK

Sok helyen voltam. Végigjártam, mindenhova elmentem. Világjáró voltam. Lengyelország fővárosában is voltam. Varsó a főváros. Meg Kanadában. Bostonban. Acaulcuban. Meg is van a fényképem.

Voltam Norvégtól kezdve minden volt. Inclusion Europe! A Piroskával már régóta ismertük egymást. Mikor jártam a napközibe, ott ismertem meg először a Piroskát.

Mexikóban is jártam régebben. Ott is ilyen konferencián. Önérvényesítő konferencia volt, odakerültem.

Kell, hogy jogilag is jó legyen, mert mi nem szabadon vagyunk. Szeretnék választani, ha sikerülne. Az jó lenne. Hogy szeretném, hogy figyeljenek miránk, a fogyatékosokra is. És vannak jogaink is sok mindenben. Igen, de nem hallgatják meg! Amikor voltam kerekasztalon, bementünk Pestre. Ilyen kerekasztal beszélgetés volt. Említették a választójogot. És én nyitottam meg.

És beszéltem a Vándorkiállításon. Meg is kínáltak minket ott. A Piroska ott volt. Van, aki nem tudott elmenni, mert akkor volt beteg, és kórházba ment sajnos. De látta a TV-ben, mert beszéltem egy újságíróval. És mondtam, hogy mi szívesen beszélünk mindenről. Végigmentünk egész Pesten.

Díjat is kaptam, igen. Valamikor, nem is tudom hányba, 2007? Elmentünk, ott virágot is kaptunk. Emlékszem. Kint voltunk valahol Pesten.

Szerettem a konferenciákat. Erre okosodtam is.

NAPLÓK

Ja, mert a fontosat kihagytam. Most itt lakunk a lakóotthonban, ezt köszönhetjük a Gyene Piroskának. Meg az édesapámnak. Így épülhetett meg ez a lakóotthon is, így építették föl.

Gondnokság alatt vagyok, már rég volt, mikor magam az ügyeimet intézhettem. Anyám tett engem bírósággal gondnokság alá. Most is van gondnokom. Már idősebb ember a gondnokom, 78 éves. Meg szoktuk beszélni, hogy mit akarok magamnak.

A gondozókkal együtt segítenek ebben. Meg kapok szekrényt is idén majd a szobába is. Mert már volt másom. Nem tudtam sajnos kikerülni a gondnokság alól.

Csak úgy szeretek írni naplókat. Hát tele van minden. Egyéb lapjaimban vannak. Meg ahol laktam, hogy mondják, az öregek otthonában. Ott is írogattam rengeteget, és így azokat gyűjtöm a legtöbbit. Csak nem szeretem mutogatni. Magamnak írok. Magamnak. Hát megmutathatom, de kiolvasni nem könnyű. Mindegyiket szoktam olvasgatni én is. Mostanában írtam. Unalmas is volt imitt-amott. De volt jó is.

Leírtam, hogy az apám hogyan halt meg. Meg ilyenek. Ez borzasztó, de ki kell mondani. Hát már idős ember volt már. Kilencven felé volt majdnem. Hát most már nem utazok. Kocsival szoktak vinni, mikor megyek a szüleimhez Pátyra. És ott vannak eltemetve a szüleim is, oda szoktam kimenni.

Sok mindenben segítenek a gondozók itt. Mindenben. A gondozók szoktak főzni szombat, vasárnap, hétfvégén. Napközben meg kapunk a konyháról. Mikor unokatestvérem hozza a tortát, meg dolgokat, és ünnepeljük a születésnapomat. Meg a névnapomat. Mert szoktam venni gesztenyepürét, meg ilyen édességeket. Kínáltam a többieket is. Banánt is hoztam.

ÉLETTÖRTÉNETEK

Igen. Karácsonykor is szoktunk venni CD lemezeket. Azért van a rengeteg CD. Már-hogy tele vagyok. Én szeretek olvasni. Szécsi Pált is szoktam olvasni. Operetttörténelmet. El szoktam olvasni a Tolnay Klárit. Nagyon nagy színészünk volt. Sass Jós-kát is szerettem. Amott szétesett, mint a mákostaska. Merthogy szétesett a könyv. Ki kellett dobni. Azt, olyat nem tartok, ami szétesik. Ezeket kaptam főleg. A szüleimtől.

A történelmet is szeretem. Ott főtt is vannak történelmi könyvek. Azt is szeretem. Meg komoly regények, *Egri csillagok*. *Copperfield* Dávid meg ilyenek vannak.

Ezeket olvasgattam. Meg a Sárdi Jánost is szoktam olvasni. Szoktam olvasni a Sárdi Jánost. Mert már régi színész már. Mink is sehol sem voltunk, mikor énekelt. Csak én emlékszek rá. Meg a Kiss Manyika. Papa ismerte személyesen a Kiss Manyikát.

Amit még olvasnék, Mensáros László meg a Darvas Iván. Haumann Péter, aki él még. Attól is. Meg Haumann Péter, él még. De nem baj, ha meglenne. Ezeket se akarom, csak szemüveg. És már új szemüveg kellene.

Szécsi Pál, ezt szívesen olvasom. Meg hallgatom is. A Szécsi Pált. Jó táncdalénekes volt, szeretem a dalait is. Nekem megvan a DVD. DVD-n is megvan a Szécsi Pál. De ebben olvasom, de borzasztó családi élete volt. Mindegyik „idegbeteg” volt. Még a Szécsi Pál is az volt. Az egész család majdnem.

Kilencen lakunk itt. Egyedül egy lány. Nyolc fiú, egy lány. Régen heten voltunk, az volt a legjobb. Kettesével vagyunk a szobákban.

Itt éldegélünk együtt, szépen összesen. Nem mászkálunk el, semmi bajom nincsen. Lassan megy, nem számít. A 62, az 62, de jól vagyunk máskülönben. Csak reggelinél szoktam kapni ilyen kis fehér gyógyszert. Meg hazafele. Estére már nem is kell.

Néha szoktak hallgatni ránk. Néha, néha. Ebbe politika is van, mert ahogy hallottatok is, hogy taszítják minket fogyatékosokat. Ez a baj. Szerintem annak rendje szerint lehet kezelni is, hogy ne taszítsanak minket, fogyatékosokat. Az a legfontosabb, hogy nem kell tőlünk félni. A politika ne féljen tőlünk.

Van, amikor hülyeséget beszélek, igen, van, amikor meg okosakat is mondok néha.

A könyvbe, ha ez bekerül, az jó lesz.

2019. június 3.

Sándor, köszönjük a bizalmad. Az interjú gépeléséért pedig köszönettel tartozunk Tajti Gábor kollégánknak.